[א][א]חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא לטמייה לסכין ואזל סכין וטמיתיה לבשר אלא דאיטמי בשרץ ואי בעית אימא לעולם דאיטמי במת וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה דתניא [ב]בכל שוחטים בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אביי אמר הכי קתני הכל שוחטין [ג]ואפילו כותי במה דברים אמורים כשישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת כשישראל עומד על גביו שחיט אפילו לכתחלה קשיא אמר רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא [ג]והתנן [ג]המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס מותר התם מי קתני מניח המניח קתני דיעבד אלא מהכא [ד][ד]אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שיוצא ונכנס מותר אלא אמר רבא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' כותי בד"א כשישראל יוצא ונכנס אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת אפילו יוצא ונכנס שחיט לכתחלה קשיא רב אשי אמר הכי קתני הכל שוחטין [ה]ואפילו ישראל מומר [ה]מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא [ו]דאמר רבא [ו]ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון
בודק

חרב הרי הוא כחלל. טומאות[ז] של מת הראויות לטמא כלי כגון מת והנוגע בו דהוי מיהא אב הטומאה אם נגע בהם מתכות נעשה כיוצא בו ואם נגע במת הוי אבי אבות [הטומאה] ואם בטמא מת נגע הוי אב אבל ראשון ושני אין מטמאין כלים והאי סכין נעשה אב. והאי חרב הרי הוא כחלל הכא לא איצטריך דבלאו הכי נמי מלי מטמא בשר דבגברא הוי אב הטומאה וסכין ראשון ובשר שני אלא רבותא קאמר דאפילו ראשון הוי האי בשר: **דאיטמי בשרץ.** דהוי האי גברא ראשון ולא מטמא הסכין שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה דלא מצינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה כדכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס שהוא ראשון ועושה למה שבתוכו שני ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החיצון השני טהור והכי מפרש בשלהי פירקין[ח]: **קרומית של קנה.** פשוטי כלי עץ ולא מקבלי טומאה: אביי מהדר לתרולי לכתחלה ודיעבד דמתניתין: **ואפילו כותי.** מוסרין לו בהמה לכתחלה לשחוט דמלוה שהחזיקו בה היא אבל ישראל יוצא ונכנס לא ימסור לו לשחוט דאע"ג דהוחזקו בה לעצמם אין מקפידין אם יאכלו[ט] ישראל נבילות דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (שם יט) אלא כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עור להפילו: **אכלו מותר לאכול.** דהא לעצמו זהיר בה והיינו דיעבד דמתניתין: **חוץ מחש"ו דאפילו דיעבד נמי לא.** דהא אדיעבד קיימינן: **שמא ישהו.** לקמן [יב:] מפרש אמאי נקט לשון עתיד: **אפילו לכתחלה.** והכא קתני באחרים רואין אותם ששחטו דיעבד: **אמר רבא.** והיכא דישראל יוצא ונכנס לא ימסור לכותי לכתחלה בתמיה: **והא תנן.** בפרק בתרא דמסכת ע"ז דאע"פ שישראל יוצא ונכנס מותר אלמא מסתפי עובד כוכבים דלמא אתי ישראל ולא נגע הכא נמי מסתפי השתא אתי וחזי ליה: **מי קתני מניח.** אדם עובד כוכבים בחנותו ויוצא ונכנס דמשמע לכתחלה: **אין השומר.** את היין: **צריך שיהא יושב ומשמר כו'.** רישא אסיפא לא מקשי דלא זו אף זו קתני כלומר לא בדיעבד דווקא אלא אפילו לכתחלה: **רב אשי אמר** גרס: **לתיאבון.** כי לא משכח היתר אכיל נבילות ומאחר שהסכין בדוקה ומזומנה בידו שחיט שפיר דלכל כמה דמלי למיכל היתירא לא אכיל איסורא וכי אין לו סכין בדוק לא טרח להדורי בתר סכין יפה אם זו פגומה:
נמצאת

בגון דבדק קרומית של קנה. ואם תאמר והיאך ישחוט בקרומית של קנה והא בעינן כלי כדמוכח בסוף התודה (מנחות דף פב:) ובסוף דם חטאת (זבחים דף צז:) דדריש מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו דעולה טעונה כלי וילפינן כולהו מעולה וי"ל כגון דתיקנה לקרומית [א]ועשאה כעין כלי ואע"ג דקיימא לן כרבי [ב]דאמר פ' החליל (סוכה דף נ:) אין עושין כלי שרת של עץ ופליג אר' יוסי בר רבי יהודה דאמר בפרק החליל עושין כלי שרת של עץ לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת [ג]דבפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרי' דסכין מקדשה ככלי שרת וכן משמע בתוספתא [ד]דקתני חומר בקמילה מבשחיטה שהקמילה טעונה כלי והשחיטה אינה טעונה כלי אלא אפילו קרומית של קנה ועל כרחך לא בעי למימר דאינה טעונה כלי כלל דהא ילפינן מעולה דטעונה כלי אלא דאינה טעונה כלי שרת קאמר מיהו יש לדחות דלא בעינן כלי יפה קאמר ולא פסלינן קרומית של קנה משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) כדפריך גמרא בסוטה (דף יד:) גבי כפיפה מצרית דהתם דורון הוא לדרך להביאו בכלי נאה אבל בשחיטה לא חיישינן אי נמי כפיפה מצרית מכוערת יותר מקרומית של קנה ורבינו אפרים היה מביא ראיה מדתנן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מז.) שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ואילו שחיטתן בכלי שרת לא קתני כדקתני גבי קבלה ואין זה ראיה דגבי קבלה נמי לא הזכיר אלא לאשמועינן דבעי שיהא גם הכלי בצפון לאפוקי אם הכלי בדרום והבהמה בצפון והדם מקלח בתוכו תדע דבקדשים קלים דלא בעי צפון לא חש להזכיר קבלה בכלי שרת וכפ' כל הזבחים שקבל דמן (שם טו.) [ה]דתנן קדשים קלים שחיטתן בפנים וקבול דמן בכלי שרת בפנים התם נמי אתא לאשמועינן דצריך שיהא הכלי בפנים לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ ומיעוטו בפנים ומקבל הדם במיעוט שבפנים אע"ג שאין נפסל ביוצא[ו]: **המניח** קתני דיעבד. לאו לשנויי אליבא דאביי קאתי דהא אביי נמי לא שרי בדיעבד בלא חותך כזית בשר אלא בא להקשות על דברי רבא שמדקדק מכאן דשרי אף לכתחלה אי נמי כל זמן שיכול לתקן על ידי חותך כזית בשר יש לו לתקן אבל אי ליתא לכותי קמן שרי: **המניח** קתני דיעבד. לא בעי למימר דמשמע דיעבד ולא לכתחלה דהא מסיק דשרי לכתחלה אלא קאמר דאף דיעבד משמע וא"ת דלקמן (דף טו:) גבי השוחט במגל יד וגבי השוחט אחד בעוף (לקמן דף כז.) דייק השוחט דיעבד אין כו' וי"ל דלאשחיטתן כשרה סמיך התם דמשמע דיעבד אבל קשה [ז]ממתניתין דהמקנא לאשתו (סוטה דף ב.) ופ' חבית (שבת דף קמז.) גבי הרוחץ במי מערה דייק בגמרא דיעבד אין לכתחלה לא: [ועיין תוס' סוטה ב. ד"ה המקנא דיעבד]: **אלא** מהכא. גרס ולא גרס מסיפא דהך דהמניח בפ"ב דמסכת ע"ז (דף סט.) והיא דאין השומר היא בפ' ר' ישמעאל (שם סא.): **אין** השומר צריך כו'. משמע הכא דאין צריך משמע לכתחלה וקשה דבריש גיטין (דף ד:) גבי הא דאמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה פריך עלה מהא דתנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה לא צריך ומשני לא תימא הא באותה מדינה לא צריך אלא הא ממדינה למדינה בא"י לא צריך ופריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בא"י אין צריך כו' ומשני אי מההיא ה"א ה"מ דיעבד כו' והיכי ה"א דיעבד הא אין צריך משמע לכתחלה כדמשמע הכא ובקונטרס פי' שם דהכי פריך הא בהדיא קתני לה וכיון דאשמועינן לה מדיוקא דרישא סיפא למאי איצטריך ומשני דאי מרישא ה"א דוקא דיעבד להכי אצטריך סיפא לאשמועינן אפילו לכתחלה אבל לשון אי מההיא לא משמע הכי וי"ל דהתם כיון שיכול לתקן בדיעבד כדקאמר בההוא פרקא (שם ה:) שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם שייך למיתני אין צריך כלומר אין צריך לחזור וליטול אותו הימנה א"נ התם ה"א ה"מ דיעבד דלכתחלה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימתו ואם לא ראה ה"א אין צריך לחזור ולכתוב אלא יתן לה אע"פ שלא ראה קמ"ל דלכתחלה נמי אין צריך לראות ועי"ל דהכא דייק משום דקאי ארישא דקתני בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף סא.) בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור עד שיהא שם שומר והדר תני אין השומר צריך כו' משמע שבא לפרש דיוצא ונכנס חשיב כשומר גמור והיינו כשומר דרישא: **אבל** בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו. ואם תאמר כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך בא ומצאו לישתרי בלא חותך כזית בשר ונותן לו כמו ביין נסך דשרי במתניתין בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף ס:) בעובד כוכבים שנמצא בצד הבור כשאין לו מלוה עליו וי"ל כדפרישית לעיל כיון שיכול לברר על ידי כזית בשר יש לו לברר:
בודק

מסורת הש"ס

א) [שבת קא: נזיר נג: פסחים יד: יט: עט.], ב) [לקמן טו: ושם נסמן], ג) ע"ז סט. [ע"ש], ד) שם סא., ה) [בכ"א: משומד, וכן לקמן], ו) לקמן ד., ז) בכ"א: בכל טומאות, ח) [דף כד:], ט) בכ"א: יאכילו, י) [פ"א דמנחות ה"ב], כ) [צ"ל דמנילא], ל) [וע"ע תוס' פסחים סו. ד"ה תוחב ותוס' זבחים מו. ד"ה אחיו].

◆

מוסף רש"י

חרב הרי הוא כחלל. הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו, גזירת הכתוב הוא במתכת אבל טומאת מת ולא אבל שאר טומאות (פסחים יד:) דכלי מתכת המיטמא במת נעשה כיוצא בה שנגע בו (שם עט.). קרומית. גלע של קנה (לקמן טו:).

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהלכות טומאת המת הלכה ג:
ב [מיי' פ"ד מהלכ' שחיטה הלכה טו]:
ח ג מיי' פי"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכט סעיף א [וסימן קיח סעיף י]:
ט ד מיי' שם פי"ג הלכה ד [וע"ש הלכה ג] סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף א:
י ה ו מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה יד ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן ב סעיף ב:

◆

שיטה מקובצת

א] ועשאה כעין כלי. נ"ב עי' תוס' מנחות (דף לו ע"ב): ב] ואע"ג דקי"ל כר' דאמר אין עושין: ג] לא בעינן כלי שרת אע"ג דבפ' התודה אמרי' ונ"ב (דף עח ע"ב): ד] אבל קשה דאמתני' דהמקנא:

◆

רבינו גרשום

אלא דאיטמי בשרץ. והוי אדם ראשון ואין כלי מטמא אלא מחמת אב הטומאה: וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה. דאין פשוטי כלי עץ מקבלין טומאה: אע"פ שיוצא ונכנס מותר. כלומר אע"פ שאין ישראל יושב ומשמר אלא יוצא ונכנס מותר הכא נמי לענין שחיטה אע"פ שיוצא ונכנס מותר: לאכול נבילה לתיאבון. כלומר מתאב לאכול בשר ואוכל נבילה לתיאבון: